

ПРИНОС НА МЕЖДУНАРОДНИТЕ МИСИИ ПРИ ИЗГРАЖДАНЕ ИНСТИТУЦИИТЕ ЗА ФИНАНСОВО РАЗУЗНАВАНЕ НА РЕПУБЛИКА КОСОВО

Ярослав Петров Петров

Стопанска академия „Д. А. Ценов“ – Свищов

Катедра „Финанси и кредит“

Резюме: В настоящата разработка са разгледани основните предизвикателства, пред които са изправени мисиите на ООН и на ЕС при изграждането на финансово-разузнавателна администрация на Косово. Анализирани са постигнатите резултати за периода от 2005 г. до 2016 г., който обхваща дейността на Центъра за финансова информация на UNMIK (FIC-UNMIK), Звеното за финансово разузнаване на EULEX (FIU-EULEX), както и самостоятелното Звено за финансово разузнаване на Република Косово (FIU-Kosovo). В резултат на извършения анализ се установява, че изградената с международни усилия финансово-разузнавателна администрация на Косово успява да се справи с повечето от поставените предизвикателства. Съвместните усилия на международните мисии, действащи на територията на Косово, водят до засилване на сътрудничеството в областта на превенцията на прането на пари и финансирането на тероризма както в национален, така и в международен аспект. Въпреки това към момента сътрудничеството с администрациите на някои от държавите в непосредствена близост до новосъздадената балканска държава, между които и България, все още остава на сравнително ниско ниво. Разгледаният в настоящата разработка конкретен пример налага извода, че една добре действаща система за финансово разузнаване стои в основата на превенцията на финансовите престъпления, сивата икономика, корупцията и съпътстващата ги организирана престъпност.

Ключови думи: данъчни измами, финансови престъпления, международно сътрудничество, сива икономика, пране на пари, финансиране на тероризма, финансово разузнаване.

JEL: F53, F55, H26, K42.

CONTRIBUTION OF INTERNATIONAL MISSIONS IN BUILDING THE FINANCIAL INTELLIGENCE INSTITUTIONS OF THE REPUBLIC OF KOSOVO

Yaroslav Petrov Petrov

The D. A. Tsenov Academy of Economics – Svishtov

The Finance and Credit Department

Abstract: The article discusses the basic challenges for UN and EU missions in the establishment of financial intelligence service in Kosovo. It analyses the period from 2005 until 2016, which covers the achievements of the UNMIK Financial Information Centre (FIC-UNMIK), the EULEX Financial Intelligence Unit (FIU-EULEX) and the independent Financial Intelligence Unit of Kosovo (FIU-Kosovo). The analysis

reveals that Kosovo's financial intelligence administration has dealt with most of the challenges, through international support. Joint efforts of international missions operating in Kosovo strengthen cooperation in the field of Anti-Money Laundering and Anti-Terrorist Financing, both nationally and internationally. However, to date, cooperation with some of Kosovo's neighbouring countries, including Bulgaria, is still at a relatively low level. The case presented in this paper illustrates that a well-functioning financial intelligence system is the base for the prevention of financial crimes, informal economy, corruption and organized crime.

Keywords: Tax Fraud, Financial Crime, International Cooperation, Informal Economy, Money Laundering, Terrorist Financing, Financial Intelligence.

JEL: F53, F55, H26, K42.

След конфликта от 1999 г. Косово се превърна в атрактивно място както за легализиране на финансови потоци със съмнителен произход, така и за организиране и финансиране на екстремистки ислямски организации. Това, от една страна, се подпомага от внезапния приток на чуждестранни инвестиции, а от друга, се дължи на все по-мощното навлизане на хора и организации, проповядващи екстремистки идеологии. Всичко това очертава актуалността на темата за изграждане системата за финансово разузнаване на новосъздадената балканска държава и съпътстващите го проблеми и предизвикателства.

Обект на изследване в настоящата разработка са институциите за финансово разузнаване на Косово през периода от 2005 г. до 2016 г., а **предмет** на анализа са мерките, които се предприемат от страна на държавните и международните институции за превенция на изпирането на пари, финансирането на тероризма и финансовите престъпления в страната.

В разработката е застъпена **изследователската теза**, че *международното сътрудничество в областта на финансовото разузнаване стои в основата на превенцията на финансовите престъпления, сивата икономика, корупцията и съпътстващата ги организирана престъпност.*

Настоящата разработка има за **основна цел** да се представят и анализират основните предизвикателства, съпътстващи изграждането и поддържането на действащ механизъм за финансово разузнаване в Косово, като се очертаят постигнатите резултати и неразрешените проблеми. Реализирането на така формулираната цел предполага решаването на следните конкретни **задачи**:

- Да се анализира състоянието на Косово след конфликта от 1999 г. и привлекателността му като място за легализиране на парични средства с неустановен произход;

- Да се анализират постигнатите резултати от институциите за финансово разузнаване в Косово през периода от 2005 г. до 2016 г., като се обърне внимание на приноса на Мисията на ООН (UNMIK), Мисията на

ЕС (EULEX), както и постигнатото от местната финансово-разузнавателна администрация;

- Въз основа на извършения анализ да се очертаят положителните тенденции в развитието на институцията за финансово разузнаване на Косово, както и проблемите, които следва да бъдат разрешени.

1. Финансово-икономически последици от навлизането на парични средства от престъпна дейност на територията на Косово

През последните десетилетия проблемът с финансовите потоци от незаконна дейност се обособява като феномен от световно значение, който не може да остане пренебрегнат. Въпреки че основните последици от прането на пари и финансовите потоци от престъпна дейност имат до голяма степен криминален характер, не трябва да се подценява тяхното финансово-икономическо въздействие. Основната заплаха идва от способността на тези финансови потоци да насърчат икономическата сила на престъпните дейности, които стоят в основата им, като по този начин допринасят за тяхното развитие и разпространение. В допълнение, както американският изследовател на глобалната икономическа престъпност Питър Лили посочва в своя разработка от 2006 г., последващите дейности по изпирането на тези финансови потоци представляват потенциална заплаха за финансовата стабилност на засегнатите страни.

В свое проучване от 2011 г. Отделът за борба с престъпността и наркотиците към ООН (*UNODC, 2011*) обръща внимание на последиците, предизвикани от навлизането на незаконни финансови потоци в легалния сектор на икономиката. Съгласно проведеното проучване най-негативното влияние на финансовите потоци от нелегална дейност, произтича от тяхната способност да стимулират развитието на престъпните организации, които ги генерират. Въпреки това, дори и когато тези средства влизат в легалната икономика, те остават потенциално опасни. В разработка от 2007 г., Машандаро, Такач и Унгер дискутират основните социално-икономически ефекти на тези финансови потоци:

- Нарушение в разпределението на ресурсите – от доходоносни инвестиции към инвестиции с ниска степен на разкриване.
- Деформация на пазарните цени.
- Нарушаване на потреблението и въздействие върху вноса.
- Нарушаване на износа и потенциални проблеми, свързани с инвестициите и икономическия растеж.
- Стимулиране на нелоялната конкуренция и корупцията.
- Риск от нестабилност в реалния сектор.
- Неравномерно разпределение на доходи и богатство.

Всеки един от тези проблеми има своето проявление както в национален, така и в международен аспект. От тази гледна точка навлизането и изпирането на финансови средства с престъпен произход на територията на Косово представлява заплаха за финансовите системи на всяка една от държавите на Балканския полуостров.

Осъзнавайки сериозността на проблема, още след приключването на конфликта в Косово, международната общност предприема мерки за ограничаване на извършваните престъпленията, свързани с корупция, пране на пари и финансиране на тероризма, трафик на хора и наркотици, както и други форми на икономически и финансови престъпления. Мерките са свързани основно с предоставяне на техническо сътрудничество при съставянето на законодателните разпоредби, както и съдействие за изграждане на действащи механизми за предотвратяване на тези престъпления.

2. Временна административна мисия на ООН – UNMIK

На 10 юни 1999 г., след подписването на мирното споразумение в Куманово, Косово премина под юрисдикцията на ООН. Съветът за сигурност на ООН приема резолюция 1244 от 10 юни 1999 г., с която се създава специална администрация, отговаряща за управлението на територията, наречена "Временна административна мисия на ООН в Косово" (UNMIK¹). Временната мисия на ООН има за задача изграждането и поддържането на действаща администрация в условията на практически липсващи местни управленски структури. По този начин е създаден един нов международен субект, който няма аналог другаде по света – територия в състава на СР Югославия, изцяло администрирана от ООН.

Първият законодателен акт, издаден от UNMIK – Наредба 1999/1 от 25.07.1999г., предоставя на временната мисия цялата законодателна и изпълнителна власт по отношение на Косово, включително администрирането на правосъдието. Основни правни норми стават онези, които се съдържат в Наредбите на UNMIK /UNMIK Regulations/. Въз основа на наредбите, издадени през периода от 1999 г. до 2004 г. в Косово са създадени основните структури, осигуряващи административния капацитет в областта, като тези структури влизат изцяло в състава на временната мисия.

През 2004г. UNMIK издава Наредба 2004/2 от 05.02.2004 г., с която се въвеждат основните норми за борба с прането на пари и финансирането на тероризма в Косово. Наредбата е изготвена в съответствие с препоръките на Работната група за борба с финансовите злоупотреби (FATF) и предвижда създаването на специализиран административен ор-

---

¹ UNMIK – United Nations Interim Administration Mission in Kosovo.

ган в състава на UNMIK, който да събира и анализира информация за съмнителни финансови операции, както и всяка друга информация, свързана с пране на пари и финансиране на тероризма – Център за финансова информация (FIC-UNMIK²). С приетата наредба на FIC-UNMIK са предоставени следните правомощия да събира и анализира финансово-разузнавателна информация; да разкрива и разпространява събраната информация към компетентните органи; да осъществява контрол върху институциите по спазване на мерките за превенция на изпирането на пари и финансирането на тероризма.

Преди създаването на Центъра за финансова информация през 2003г. UNMIK издава Административна директива 2003/3 от 31.01.2003г., с която се създава специализиран орган за разследване на финансови престъпления – Отдел за финансови разследвания (FIU-UNMIK³). Персоналът на FIU-UNMIK и FIC-UNMIK е съставен изключително от командировани служители на италианската Финансова гвардия (Guardia di Finanza).

3. Сътрудничество на институциите от финансовия сектор на Косово в областта на финансовото разузнаване за периода 2005 г.-2009 г.

На следващо място в разработката ще бъде анализирана динамиката в сътрудничеството между различните институции в Косово и звеното за финансово разузнаване (FIC-UNMIK) за периода от 2005 г. до 2009 г. Анализът е извършен въз основа на данни от годишните доклади за дейността на FIC-UNMIK, както и информацията в публикуваните доклади на Европейската комисия за напредъка на Косово.

Таблица 1

Брой декларирани транзакции в брой за периода 2005 г.–2009 г.

Година	2005	2006	2007	2008	2009
Банки	78408	86051	121008	200262	176862
Парични преводи	72	580	824	862	836
Обменни бюра	0	594	1944	2415	1798
Митници	730	748	762	1116	1154
Общ бр. уведомления	79210	87973	124538	204655	180650

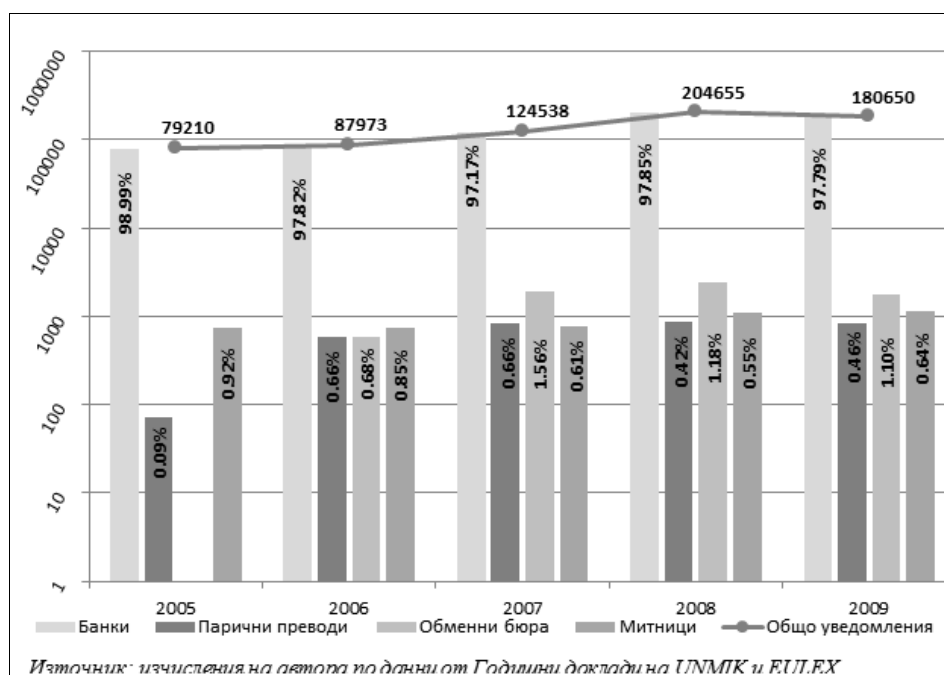
Източник: Годишни доклади на UNMIK и EULEX.

² FIC – Financial Information Centre /Financial Intelligence Centre след промяната от 2006г./

³ FIU – Financial Investigation Unit

За първата пълна година от създаването си в FIC-UNMIK са получени уведомления за извършени общо 79210 бр. парични операции в брой, надхвърлящи 10 хил. евро, като през 2009 г. техният брой е нараснал близо два пъти (Таблица 1). Уведомленията, подавани от търговските банки през анализирания период представляват 98-99 процента от общия брой подавани уведомления за периода (Фигура 1). През разглеждания период на територията на Косово действат осем търговски банки, в т.ч. *Komercijalna Banka Beograd*, която е основната банкова институция на север от гр. Митровица (*Europe Report 211, 14.03.2011*). Според публикуваните данни сръбската банка започва да подава информация към звеното за финансово разузнаване едва през 2008 г.

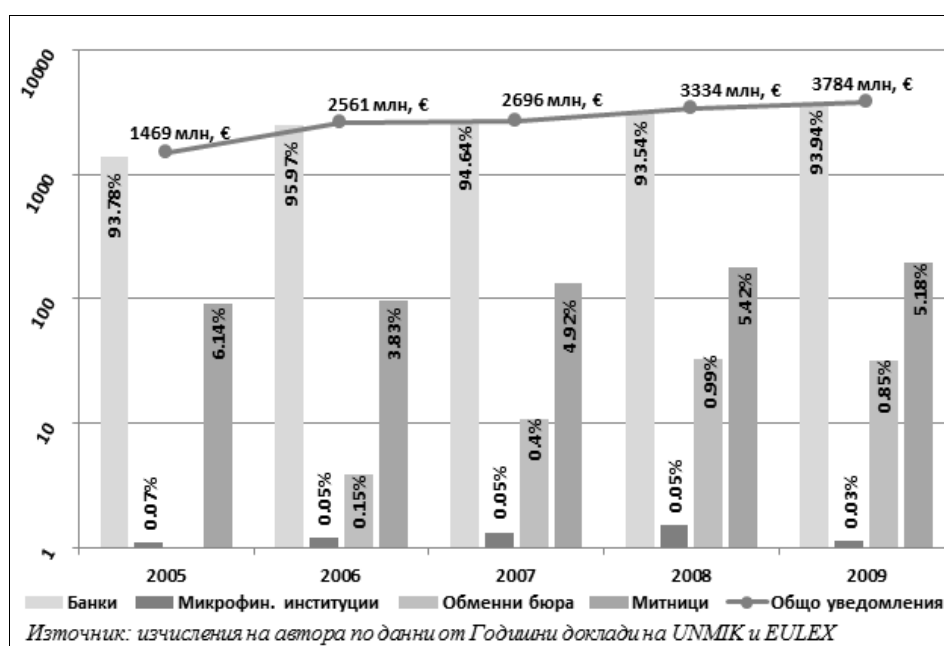
Освен водещата роля на уведомленията, подавани от търговските банки, през разглеждания период се наблюдава увеличение на сътрудничеството от страна на институциите за парични преводи, обменните бюра и митниците, въпреки че в процентно отношение делът на всяка една от тези групи институции не надхвърля 1–2% от общия брой транзакции.

Фигура 1. Структура на декларираните транзакции в брой за периода 2005 г.–2009 г.

Разглеждайки динамиката в общата стойност на подадените уведомления, през разглеждания период се наблюдава почти идентична тенденция (Фигура 2). Стойността по уведомленията, подавани от търговс-

ките банки, отново заема основна част от общата стойност по подадените уведомления през периода (93–95 процента). Въпреки малкия брой подадени уведомления от страна на митниците, тяхната стойност представлява между 4 и 7 процента от общата стойност на подадените уведомления за периода. За разглеждания период преносът на валута през граничните пунктове на Косово е основно с източници в Швейцария, Германия и Австрия.

Фигура 2. Стойност (млн. евро) на декларираните транзакции в брой за периода 2005 г.–2009 г.

Освен информация за парични транзакции в брой, докладващите институции са задължени да подават информация за всички потенциални случаи на изпиране на пари и финансиране на тероризма. През първите три години след създаването на FIC-UNMIK се наблюдава изключително ниска степен на докладване на съмнителни операции (Таблица 2). Малкият брой уведомления са подадени единствено от търговските банки, като до 2009 г. няма данни за подадени уведомления за съмнителни операции от страна на небанковите институции. Липсата на сътрудничество в тази област се обяснява с недостатъчната подготовка на служителите в тези институции за разпознаване на съмнителните операции, както и с все още ниския контрол по спазване на мерките за превенция срещу изпирането на пари и финансирането на тероризма.

От данните, представени в таблицата, е видно, че освен липсата на уведомявания за съмнителни операции от страна на частния сектор, като проблем за разглеждания период се явява и слабото сътрудничество от страна на държавните органи в лицето на митниците и данъчната администрация на Косово. Това налага предприемането на адекватни мерки, повишаващи капацитета на тези администрации за разпознаване на потенциални случаи на изпиране на пари и финансиране на тероризъм и своевременното им докладване.

Таблица 2

Брой на получените уведомявания за извършени съмнителни операции за периода 2005 г.–2009 г.

Година	2005	2006	2007	2008	2009
Банки	18	19	59	113	84
Парични преводи	0	0	0	0	0
Нефинансови предприятия	0	0	0	0	0
Митници	0	0	0	0	0
Данъчна администрация	0	0	0	0	0
Адвокати и нотариуси	0	0	0	0	0
Обменни бюра	0	0	0	0	0
Общо	18	19	59	113	84

Източник: Годишни доклади на UNMIK и EULEX.

Анализираните данни за периода от 2005 г. до 2009 г. извеждат някои проблеми, характеризиращи основните предизвикателства пред международните институции при изграждането на финансово-разузнавателната администрация на Косово:

- Въпреки доброто ниво на сътрудничество между търговските банки и звеното за финансово разузнаване делът на информацията, получавана от останалите институции, остава все още твърде нисък. Особено впечатление в случая прави липсата на информация за съмнителни сделки от страна на другите държавни администрации (митници, данъчна администрация и др)./.

- За периода от 2004 г. до 2010 г. броят на неправителствените организации, регистрирани на територията на Косово, нараства повече от два пъти. Съгласно проучване, проведено от Dzelilovic и Kostovicova (*Palgrave Macmillan, 2013*), за периода от 2004 г. до 2009 г., броят на неправителствените организации, регистрирани на територията на Косово нараства повече от два пъти. Въпреки това няма данни за подавани уведомявания през разглеждания период, свързани с получено от НПО финансиране с неустановен произход.

- Неизясненият статут на територията – северно от гр. Митровица (Северно Косово) предразполага действащите в него финансови инс-

титущии (клонове и филиали на сръбски институции) да не зачитат действащото в Косово законодателство, в т.ч. по отношение на мерките срещу изпиране на пари и финансиране на тероризма. Особено важен проблем в тази насока е все още ниската степен на сътрудничество от страна на основната финансова институция в района – *Komercijalna Banka Beograd*.

- От представените данни става ясно, че през разглеждания период не се упражнява достатъчен контрол върху институциите (както държавни, така и от частния сектор) по спазване на мерките срещу изпиране на пари и финансиране на тероризма.

4. Мисия на ЕС в областта на върховенството на закона в Косово – EULEX-Kosovo.

На 17.02.2008 г. Събранието на Косово обявява Косово за независима и суверенна държава, като на 9 април е приета Конституцията на Република Косово, влязла в сила от 15.06.2008 г. Конституцията е изготвена в съответствие с предложението за уреждане статута на Косово, подготвено от Специалния пратеник на ООН Марти Ахтисаари, и предвижда значителна роля на Европейския съюз в Косово. През февруари 2008 г. Съветът по общи въпроси и Съветът по външна политика на ЕС постигат съгласие за съвместно действие по създаване на мисия на ОПСО⁴ в областта на върховенството на закона в Косово, наречена EULEX-Kosovo. Основната задача на мисията е да наставява, наблюдава и съветва, като същевременно осъществява и изпълнителни функции.

Въз основа на подписан Меморандум между ООН и ЕС през 2008 г. по-голямата част от отговорностите и правомощията на UNMIK са прехвърлени към новосъздадената мисия на ЕС – EULEX. В тази връзка през същата година Отделът за финансови разследвания и Центърът за финансово разузнаване преминават в стълб „Полиция“ на EULEX, като запазват задълженията, правомощията и структурата си.

На 30.09.2010 г. Събранието на Косово приема Закон за превенция на прането на пари и финансирането на тероризма, с който е създадено Звено за финансово разузнаване (FIU-K⁵) като независим орган в състава на Министерството на финансите на Република Косово. FIU-K започва да функционира на 01.01.2011г., като в състава му влизат както местни служители, така и командировани международни експерти от FIU-EULEX. Служителите на европейската мисия имат за задача да наставяват и наблюдават дейността на новосъздаденото звено за финансово разузнаване, но същевременно запазват и част от изпълнителските си

---

⁴ ОПСО /CSDP/ – Обща политика за сигурност и отбрана на ЕС

⁵ FIU-K – Financial Intelligence Unit of Kosovo

функции, свързани основно с подпомагане работата на Центъра за финансови разследвания към EULEX.

Основната промяна, извършена със създаването на FIU-K, е свързана с административното му позициониране. Като самостоятелен орган, FIU-K е изграден в състава на Министерството на финансите на страната по примера на повечето европейски държави. Една от основните задачи на новосъздадения орган е засилване на сътрудничеството с останалите държавни администрации, като в тази връзка е предвидено в него да бъдат командирани служители на полицията, митниците, данъчната администрация и Централната банка на Косово, които да координират обмяната на информация от и към тези институции. На същия принцип, през периода 2010 г.–2014 г., в състава на FIU-EULEX се командирват експерти от различни европейски администрации, в т.ч. и от Националната агенция за приходите на Република България.

Съгласно данните, публикувани в годишните отчети за дейността на FIU-K и докладите на международните институции, оценяващи напредъка на Косово, за периода от 2010 г. до 2014 г. се наблюдава изключителен напредък в сътрудничеството на FIU-K както с месните институции, така и с международни партньори, в т.ч. INTERPOL, EUROPOL и чуждестранни финансово-разузнавателни администрации. Поради ограничен достъп на FIU-K до възможностите за споделяне на информация, предоставяни от международните организации, действащи в тази област (FATF, EGMONT, FIU.NET и др.), единствената форма за международно сътрудничество остава по линия на сключени меморандуми с чуждестранни администрации. Четири години след създаването си FIU-K е сключило меморандуми за сътрудничество с финансово-разузнавателните звена на Албания, Македония, Черна гора, Хърватия, Словения, Сан Марино, Турция, Чехия, Финландия и Полша. Въпреки проведената през 2011г. среща между директорите на FIU-K и финансово-разузнавателната администрация на България (/САД-ФР ДАНС) и подготвен меморандум за сътрудничество между двете администрации, към днешна дата той все още не е официално подписан. Съгласно официалните данни в годишните доклади на двете институции, нивото на сътрудничество между тях е все още ниско, въпреки увеличаващия се паричен и стоков оборот между страните. Като цяло сътрудничество между финансово-разузнавателните администрации в някои от държавите от Балканския полуостров е на недостатъчно високо ниво, като причините за това са не толкова административни, а по-скоро политически.

Приетите през 2008 г. Закон №03/L-071 от 04.12.2008 г. за данъчната администрация и данъчните процедури и Кодекс №03/L-109 от 10.11.2008 г. за митата и акцизите дават на данъчната администрация и митниците на Косово правомощия да разследват данъчни и митнически престъпления, в т.ч. престъпления – свързани с пране на пари. По този начин голяма част от дейностите, свързани с разследване на финансовите

престъпления в Косово, се извършва от данъчната администрация и митниците на страната, а не единствено от органите на полицията. Това осигурява достъп на всяка една от тези институции до информацията, съхранявана в регистрите на звеното за финансово разузнаване, при разследване на престъпления, свързани с пране на пари.

Въз основа на одобрения от Съвета на ЕС, през юни 2014 г., План за действие на Мисията на ЕС в областта на върховенството на закона в Косово, EULEX прекратява надзорните и изпълнителските си функции във FIU-K, като считано от 01.01.2015 г. Звеното за финансово разузнаване на Косово осъществява дейността си напълно самостоятелно.

5. Сътрудничество на институциите от финансовия сектор на Косово в областта на финансовото разузнаване за периода 2010 г.–2016 г.

Разглеждайки официално публикуваните данни за периода 2010г.-2016 г. се наблюдава съществено повишаване на постигнатите от FIU-K резултати във всяко едно отношение. За първата година от обособяването му като самостоятелен независим орган от FIU-K са получени уведомления за общо 420146 бр., извършени парични операции в брой, надхвърлящи 10 хил. евро, което е с 46% повече спрямо 2010г. (Таблица 3).

Таблица 3

Брой декларираните трансакции за периода 2010 г.–2016 г.

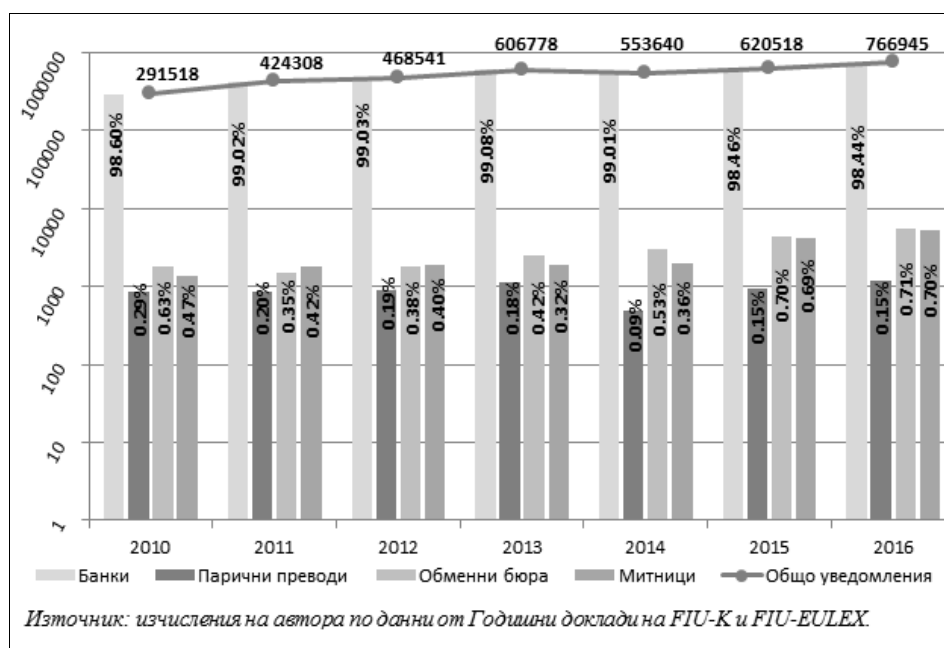
Година	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Банки	287451	420146	463980	601208	548176	610984	754975
Парични преводи	854	868	886	1111	500	948	1187
Обменни бюра	1845	1492	1785	2531	2959	4329	5421
Митници	1368	1802	1890	1928	2005	4257	5362
Общо уведомлени	291518	424308	468541	606778	553640	620518	766945

Източник: Годишни доклади на FIU-K и FIU-EULEX.

Като фактор, влияещ върху тенденцията към увеличаване на уведомленията за извършени операции в брой, следва да бъде отчетен БВП на Косово, който по данни на Световната банка за периода 2010 г.–2014 г. отбелязва среден ръст от 6% на годишна база. По този показател, през периода, страната изпреварва почти всяка една от съседните ѝ държави, като в същото време поддържа фискална дисциплина и финансова стабилност. Същевременно високият дефицит по текущата сметка и безработицата остават едни от основните предизвикателства за икономиката на страната. Основната цел на правителството на страната е намаля-

ване на търговския дефицит и увеличаване на външните инвестиции. Предприетите от правителството мерки за насърчаване на чуждестранните инвестиции – ограничаване на данъчната тежест; улесняване на процедурите и намаляване на разходите за регистрация на дружества и покупка на имущество от чуждестранни лица, правят страната особено привлекателна за узаконяване на доходи от престъпна дейност. Стабилността на икономиката, ниската инфлация, както и високата степен на корупция, допринасят за изграждането на визия на Косово като страна, подходяща за „изчистване“ на такъв тип доходи.

Въпреки увеличаващия се брой подадени уведомления от страна на небанковите институции, банките продължават да са основните институции, докладващи операции в брой (Фигура. 3). През периода са проведени редица срещи между представители на финансови институции, извършващи дейност в Северно Косово, и FIU-K, организирани с посредничеството на командировани експерти от EULEX. Проведените срещи водят до подобряване на сътрудничеството от страна на тези институции и основно от страна на опериращата в този регион *Komercijalna Banka Beograd*.

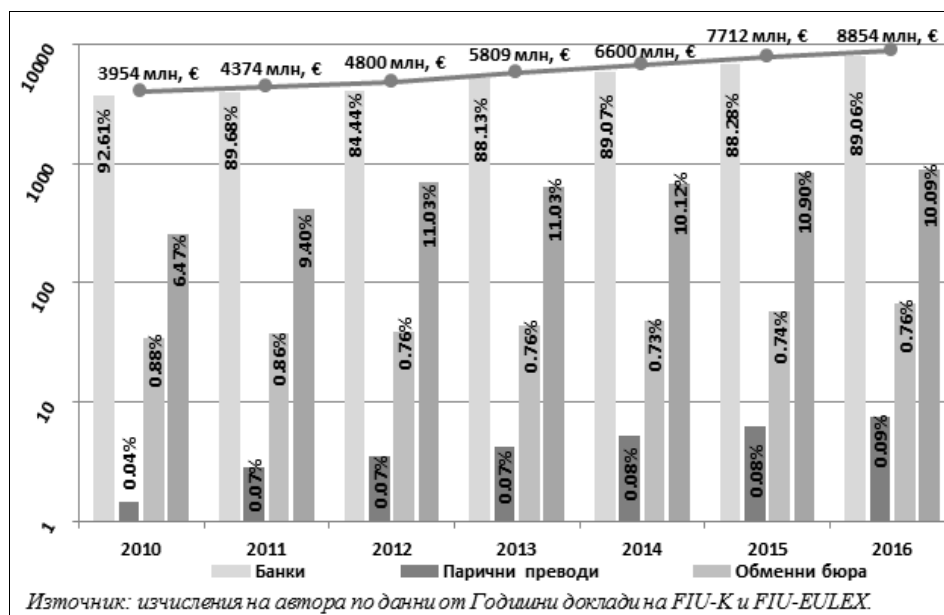

Фигура 3. Структура на декларираните транзакции в брой за периода 2010 г.–2016 г.

През разглеждания период продължава да се наблюдава постепенно нарастване в броя на подадените уведомления за извършени па-

рични операции в брой, като тази тенденция се отнася както за банките, така и за останалите докладващи институции.

В парично изражение през разглеждания период продължава тенденцията към увеличаване дела на уведомленията, подавани от небанковите институции, спрямо тези – подавани от търговските банки (Фигура 4). Значително нарастване се наблюдава в стойностите на декларираните трансакции от страна на митниците. През 2016 г. от митниците са декларираните трансакции на стойност близо 900 млн. евро, което надхвърля 10 на сто от общата стойност на трансакциите.

Фигура 4. Стойност (млн. евро) на декларираните трансакции в брой за периода 2010 г. – 2016 г.

За периода от 2010 г. до 2016 г. се наблюдава значително повишаване на броя декларираните съмнителни операции както от страна на търговските банки, така и от други институции в страната (Таблица 4). Освен уведомления, свързани с изпиране на пари, през периода се наблюдава ръст на докладваните операции, свързани с финансиране на терористични организации, като те са подадени почти изцяло от търговските банки. Въпреки това все още остава нисък броят на подадените уведомления от небанковите институции и по специално от страна на държавните органи – митниците и данъчната администрация на Косово. Информацията, подавана от тези институции, е почти из-

цяло свързана с изпиране на пари, като почти липсват уведомления, свързани с финансиране на тероризма.

Таблица 4

Брой на получените уведомления за извършени съмнителни операции за периода 2010 г. – 2016 г.

Година	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Банки	98	129	196	165	234	327	397
Парични преводи	0	3	6	6	58	65	78
Митници	0	3	0	1	1	2	3
Данъчна администрация	0	0	0	1	1	3	4
Адвокати и нотариуси	0	0	0	1	0	0	0
Обменни бюра	0	0	0	0	1	1	2
Общо	98	135	202	174	295	398	484

Източник: Годишни доклади на FIU-K и FIU-EULEX.

През разглеждания период от страна на FIU-K са предприети редица мерки за повишаване нивото на сътрудничество от страна на докладващите институции, в т.ч. извършване на тематични проверки по спазване на разпоредбите за мерките срещу изпиране на пари и финансиране на тероризма, както и провеждане на обучения на служителите в тези институции за разпознаване и докладване на съмнителни операции. През периода от 2011 г. до 2016 г. са извършени общо 110 проверки на различни институции за спазване на законодателството в областта на мерките срещу изпирането на пари и финансирането на тероризма. За периода от 2011 г. до 2014 г. проверките са извършвани от съвместни екипи, съставени от командировани експерти от EULEX и служители на FIU-K.

Въпреки всички предприети от FIU-K мерки, от анализиранияте дотук данни става ясно, че към 2016 г. институциите в Косово все още не оказват пълно съдействие на финансово-разузнавателната администрация. Тревожна остава и липсата на информация от страна на нарастващия брой неправителствени организации, регистрирани на територията на Косово. Същевременно все повече международни анализатори представят данни за мюсюлмански организации, действащи в Косово, чиято дейност се финансира от Саудитска Арабия и други консервативни държави от Персийския залив, чрез сложни мрежи от благотворителни организации (*Gall, 22.05.2016*).

За периода от 2011 г. до 2016 г. от FIU-K са образувани общо 424 бр. преписки по получени доклади за съмнителни операции, в т.ч. докладвани случаи на финансиране на терористични организации. Основната част от преписките са насочени към местната полицейска структура или към звеното за финансови разследвания на EULEX. Голяма част от преписките са насочени и към митниците и данъчната администрация на Косово, които имат правомощия да разследват данъчни и митнически пре-

стъпления, свързани с пране на пари. Положително влияние в случая оказват представителите на местни и международни (EULEX) данъчни и митнически администрации в състава на FIU-K.

Действащите в Косово разпоредби в областта на финансовото разузнаване позволяват на FIU-K да изисква информация от държавни и международни организации, както и да споделя с тях данни, имащи отношение към текущи производства, свързани с изпиране на пари и финансиране на тероризма. Съгласно официално публикуваните данни, този тип междуинституционално сътрудничество отбелязва постоянен ръст през периода 2011 г. – 2016 г. Тази тенденция свидетелства за засилващата се роля на FIU-K в хода на извършвани разследвания, свързани с пране на пари и финансиране на тероризма.

Основен дял в този тип сътрудничество имат изпратените и получени запитвания от митниците и полицията на Косово. Официалните данни показват все още ниско ниво на сътрудничество на FIU-K с чуждестранни финансово-разузнавателни администрации. Това до голяма степен се дължи на ограниченото участие на FIU-K в международни организации в областта на финансовото разузнаване, както и все още малкият брой спогодби за сътрудничество, сключени с чуждестранни администрации.

* * *

Извършеният анализ на постигнатите от финансово-разузнавателната администрация на Косово резултати за периода от 2010 г. до 2016 г. показва, че новосъздадената FIU-K успява да се справи с повечето от поставените пред нея предизвикателства. Въпреки все още малкият брой подадени уведомления за съмнителни операции, следва да бъде отчетена положителната тенденция към засилване на сътрудничеството между FIU-K и останалите държавни администрации, както и небанковите институции. Благодарение на диалога, постигнат от EULEX, е осигурено сътрудничеството на всички финансови институции, разположени на територията на Косово, в т.ч. и клоновете на сръбски банки и небанкови финансови институции, действащи на територията на Северно Косово.

В международен аспект FIU-K постепенно се обособява като световно призната финансово-разузнавателна администрация. На проведената на 1 февруари 2017 г. среща в Доха FIU-K е приета за пълноправен член на международната група от звена за финансово разузнаване EGMONT. Това показва, че независимо от отказа на някои държави да признаят независимият статут на Косово, FIU-K отговаря на международните критерии и заема своето място в групата на европейските финансово-разузнавателни администрации. Въпреки това сътрудничеството между FIU-K и администрациите на някои от държавите от Балканския полуостров все

още остава на сравнително ниско ниво, в т.ч. администрациите на Сърбия, Гърция и България.

Независимо от отбелязаните положителни тенденции в развитието на финансово-разузнавателната администрация на Косово, мерките за борбата с прането на пари, финансирането на тероризма и финансовите престъпления все още не дават желаните резултати. Съгласно проучване, проведено от V&S Eurore по проект на ЕС, през 2016 г. дялът на сивата икономика в Косово достига 39% от БВП на страната, което я нарежда на челно място по този показател на Балканския полуостров, както и сред първите 5 държави в света. Високите нива на корупция, малкият брой влезли в сила осъдителни присъди за пране на пари и финансови престъпления, както и постоянният икономически растеж правят Косово привлекателна дестинация за узаконяване на парични средства със съмнителен произход.

Въпреки че законодателството на Косово в областта на наказателното преследване на финансови престъпления е изготвено в съответствие с международните стандарти в тази област, прилагането на това законодателство все още не е на нужното ниво. Основната причина за това е недостатъчната подготовка на служителите от държавните администрации относно мерките за разкриване и предотвратяване на финансовите престъпления и изпирането на пари. Прането на пари е винаги свързано с друго престъпно деяние – корупция, финансови злоупотреби, данъчни измами, изнудване и др. За успешното разследване на тези престъпления трябва да бъдат предприети множество действия за проследяване на паричните потоци, за което е необходимо добро ниво на сътрудничество между отделните институции. Слабите резултати в разследването на тези престъпления и броят на обвинените и осъдени лица показва пропуски в работата на разследващите органи, както и недостатъчно добро ниво на сътрудничество между тях. Засега успехът в борбата с прането на пари и финансовите престъпления в Косово остава само частичен, което налага засилване на мерките за повишаването му.

От извършения анализ става ясно, че Косово разполага с достатъчни ресурси за борба с прането на пари и финансовите престъпления. За да бъде успешна тази борба обаче, решаваща роля имат както волята на управляващите, така и готовността за сътрудничество от страна на международните организации и чуждестранните партньори. От решаващо значение за сигурността на финансовите системи на държавите от Балканския полуостров е осигуряването и поддръжката на добро ниво на сътрудничество както в областта на финансовото разузнаване, така и в областта на данъчния и митнически контрол, разследването на финансови престъпления и конфискацията на имущество, придобито по престъпен начин. Необходимо е засилване на сътрудничеството между администрациите на държавите от региона без оглед на участието им в международни организации или наличието на сключени споразумения. Единствено по

този начин бихме могли да се справим с прането на пари и съпътстващите го финансови и данъчни престъпления, сива икономика, корупция и организирана престъпност.

Използвани източници:

- Годишни доклади за дейността на FIC-UNMIK за периода 2005 г.–2009 г.
- Годишни доклади за дейността на FIU-EULEX за периода 2010 г.–2014 г.
- Годишни доклади за дейността на FIU-Kosovo за периода 2011 г.–2016 г.
- Доклади на ЕК за напредъка на Косово за периода 2005 г.–2016 г.
- B&S Europe (2017, November 11). *Assessment on the Extent of the Informal Economy in Kosovo*. Retrieved from <https://www.bseurope.com>
- Dzelilovic, V., Ker-Lindsay, J., & Kostovicova, D (2013). *Civil Society and Transitions in the Western Balkans*. Palgrave Macmillan.
- Gall, C. (2016, May 22). *How Kosovo Was Turned Into Fertile Ground for ISIS*. The New York Times, p.A1
- Government of Republic of Kosovo. *National Strategy of the Republic of Kosovo for the Prevention and Fight Against Informal Economy, Money Laundering, Terrorist Financing and Financial Crimes 2014-2018*. Retrieved from <http://www.kryeministri-ks.net>
- Government of Republic of Kosovo. National Risk Assessment of Money Laundering and Terrorist Financing. Retrieved from <http://www.kryeministri-ks.net>
- International Crisis Group (2011, March 14). *North Kosovo: Dual Sovereignty in Practice*. Retrieved from <https://www.crisisgroup.org/europe-central-asia/balkans/kosovo>
- Lilley, P (2006). *Dirty Dealing: The Untold Truth About Global Money Laundering, International Crime and Terrorism*, 3rd ed. Kogan Page, 525 South 4th Street 241, PA.
- Masciandaro, D., Takáts, E., Unger, B. (2007). *Black Finance: The Economics of Money Laundering*. Cheltenham (UK), Edward Elgar Publishing Company, London.
- United Nations Office on Drugs and Crime (2011, October). *Estimating Illicit Financial Flows Resulting from Drug Trafficking and Other Transnational Organized Crimes – Research report*. UNODC, Vienna.
- World Bank national accounts data. *GDP of Kosovo (current USD) 2005-2016*. Retrieved from <http://worldbank.org/country/kosovo>